

Anmeldelser

Gulls of the World

Klaus Malling Olsen. A Photographic Guide. 368 sider, mere end 600 farvefotos, indb. Christoffer Helm, ISBN: 9781408181645. Pris kr. 429 i Naturbutikken.

I 2004 udgav Klaus Malling Olsen og den svenske tegner Hans Larsson en meget grundig bog om feltbestemmelse af den nordlige halvkugles måger, anmeldt her i tidsskriftet året efter (DOFT 99: 218, 2005). Nu følger Klaus Malling Olsen op med en tilsvarende bog om samtlige verdens måger. Den adskiller sig fra den første ved lidt mindre omfattende, men mere kondenserede beskrivelser (fx er der ikke tabeller over næblængder, vingelængder og den slags) og ved at fokusere på fotografier som illustrationsmateriale. Dvs. der er ikke tegninger af de enkelte arter i denne bog. Taksonomien er nogenlunde den samme, og alle i felten genkendelige underarter er omtalt. Dog behandles Baltisk Sildemåge og flere af sølvmågeformerne her som arter (den gulbenede fra Azorerne, Steppemåge, Mongolsk Måge) ligesom den særlige stormmåge fra Kamchatka. Teksten og udbredelseskortene for 'de gamle arter' er ført up-to-date.

Bogen indledes med en glimrende introduktion om alle faldgruberne omkring mågebestemmelse: alder, fældning, hybrider, syge og afvigende fugle, lysforhold og 'jizz'. Derpå følger 330 siders gennemgangen af de enkelte arter, hvor gode og illustrative fotografier udgør en væsentlig del. Hver arts gennemgang afsluttes med referencer til artikler og andre bøger, men jeg ledte forgæves efter en referenceliste. I indledningen henvises man til referencelisten i 2004-bogen, men hvad med alle de referencer, der er udgivet siden?

En så faktafyldt bog kan ikke undgå at virke noget 'tør', men det blødes op af en række meget flotte fotos af mågeflokke, som dækker et helt opslag eller en hel side. Bogen egner sig ikke til feltbrug, men skal konsulteres, når man kommer hjem fra tur/rejse med beskrivelser/fotos af de måger, man har haft vanskeligt ved at bestemme derude.

Der ligger en imponerende arbejdsindsats bag denne bog, og Klaus Malling Olsen skal have stor tak, fordi han deler sin omfattende viden med os andre og atter hjælper os med få navn på de mange måger. Det er nemlig ikke altid så let.

David Boertmann

Ordbog over Videnskabelige Fuglenavne

Svend Rønne, J. Møller Hansen & M. Behnke-Pedersen. 864 sider, vignetter af Jon Fjeldså, farvefotos, indb. Dy-stan & Rosenberg, 2017. ISBN 978-87-992351-1-7. Pris 599 kr. i Naturbutikken.

"Jeg har altid gerne villet lave en nørdet bog, og jeg mente, at der ikke var noget, der kunne overgå denne", skriver bogens førsteforfatter i indledningen. Svend Rønne har absolut en pointe. Dette er en bog fra nørder til nørder; over 800 sider, 30.000 opslag. Forfatterne er medlemmer af Navnegruppen. Ingen af dem er fagornitologer eller etymologer, dvs. kendere af ordenes oprindelser, men de har gjort det næsten umulige, præsenteret ornitologiens DNA, forklaringen på de videnskabelige betegnelser inden for vores hobby. Det samme blev gjort for 10 år siden i *The Ornithologist's Dictionary* af Eritzo og medarbejdere med engelske opslag og forklaringer, dog ikke på fugle-

navnenes etymologi. Bogen vejer, blandt andet af den grund, en tiendedel af OVF og kan rummes i en lomme. OVF kræver en rygsæk. Jeg tør godt forudsige, at OVF ikke kommer til at ligge under mange juletræer. Flot at forlaget har valgt at satse på nørdet kvalitet fremfor sikker profit. Opslagenes omfang varierer fra en linje til en spalte. Ikke alle ord er fejlfrit oversat fra græsk og latin, men fejlene er imponerende få i betragtning af, at ingen af de tre forfattere har en uddannelse i klassiske sprog.

I indledningen omtales Internettets betydning for bogens tilblivelse samt bibliotekernes manglende interesse i at bidrage. Lidet flatterende. På de første 36 sider gennemgås bogens opbygning: artsbegrebet, nomenklaturen, taksonomi, systematik og klassifikation. Her har Jon Fjeldså og Niels Krabbe bidraget. Under afsnittet 'Morfologisk artsbegreb' skriver man, at arter "kan udskilles ved *fysiologiske* (min fremhævelse) ligheder og forskelle". Fysiologi er læren om vores funktioner fx fordøjelsen, sanserne, muskel-, nerve- og hormonsystemerne, der vel ikke kan anvendes til at adskille arterne i praksis? Hertil kræves eksperimenter og laboratorieundersøgelser af de forskellige organsystemers virkninger. Bogens definition dur ikke. Menes der i virkeligheden fysiognomi? Afsnittet omtaler i øvrigt fem forskellige artsbegreber, nomenklaturens historik, fossile arter og fem sider om grammatiske regler. Interessant, men ganske tung kost. Bogen afsluttes med en forbavsende kort litteraturliste, 296 titler. Ikke alle er forsynet med årstal for udgivelsen, hvilket jeg har savnet. Forfatterne henholder sig til Howard & Moores klassifikation fra 2003 og lander på 11.121 eksisterende fuglearter.

Nogle eksempler fra bogen: "*stelleri*", "efter Georg Wilhelm Steller", der får seks linjer bl.a. med omtale af Stellersand *Poly-sticta stelleri* og Fyrreskade *Cyanocitta stelleri*. Opslag på *Poly-sticta* forklarer, at navnet kommer af latinsk poly: mange eller meget og sticta: plettet, spættet, det videnskabelige navn relaterer til andrikkens *meget* sorte *plet* på kropsiden. Fyrreskaden (engelsk: Steller's Jay): "Cyano fra græsk kuanos: mørkeblå og kitta: skade". Den nyoprettede slægt *epinecrophylla* (myrefugle) er medtaget i OVF, men nåede ikke med i *Danske navne på al-verdens fugle* fra 2008, hvor myresmutterne henregnes til slægten *Myrmotherula*. I OVF skriver man om denne slægt: "diminutiv af slægten *Myrmothera*, myrepitta". Myrepittaerne hører imidlertid til slægten *Grallaria*, om hvilket der skrives: "*grallae*, stylvter; *arius* i forbindelse med to; ref. lange ben og flygtig adfærd hos neotropiske myrepittaer". Her er slægten således korrekt anført, men er forfatterne sikre på, at *arius* ikke hentyder til den libyske teolog Arius, der levede i det 4. århundrede og måtte flygte i eksil efter en kontrovers med biskopperne?

OVF har medtaget en række farvefotos i ret ringe reproduktion, ledsaget af forklaringen på fuglens videnskabelige navn. Spild af plads efter min mening.

Så nu er spørgsmålet: Hvem vil anskaffe, og hvem vil i øvrigt anvende denne bog? Jeg er selv i tvivl, den er ikke billig, men hvor får man 30.000 oplysninger på et tilsvarende højt niveau for 600 kroner? Forfatterne skal have ros for deres utrolige flid og grundighed, forlaget for dets satsning. Det er ikke et værk jeg kommer til at slide op, og jeg er glad over at kunne konsultere det, men hvor vil det dog have været meget lettere, hvis bogen var blevet udgivet på nettet, så kan kunne søge ordene digitalt i den. Forhåbentlig er mange af os lige så nørdede som forfatterne og

Hans Harrestrup Andersen

Farming and Birds

Ian Newton. 628 sider, 258 figurer og 22 faktabokse, hft. & indb. Collins New Naturalist Library, 2017. ISBN 978-0-00-814790-7 (hft.) & ISBN 978-0-00-814790-1 (indb.). Pris: £ 34,99/64,99

Det er mildt sagt ikke en overdivelse, når forlæggeren i sin indledning til denne mursten af en bog om landbrug og fugle skriver, at læseren undervejs vil møde den ene 'nå-så-det-er-derfor-oplevelse' efter den anden. Tag fx Newtons forklaring på, hvorfor Ringduen klarer sig så eminent i det moderne landbrugsland, når nu fx Agerhøne og Sanglærke ikke gør det. Svaret er indlysende: Mens Agerhønen og Sanglærken – for at sikre tilstrækkelig tilgang af protein i den intensive vækstfase – må opfostre deres unger på de insekter, der notorisk bliver færre og færre af i agerlandet, så fodrer Ringduen med proteinrig 'kromælk', som den jo selv udskiller, baseret på sit vanlige vegetabiliske fødeindtag, der ikke er begrænset i samme omfang. Og når hertil kommer, at Ringduen har forstået at skifte vinterens menu af kløverblade ud med de fine blade på vinter-rapsen – ja, så har vi en vinder. Når det *ikke* går Turtelduen lige så godt – ja, så skyldes det ifølge Newton, at den jo til forskel fra de britiske Ringduer er en trækfugl, der jagtligt efterstræbes på såvel trækvejen som antagelig i vinterkvarterer.

Eller tag hans forklaring på, hvorfor Bomlærken trods generel nedgang dog klarer sig nogenlunde i visse egne: Den kan simpelthen udnytte de højtproteinholdige, nydannede grønne korn på ny-skreden vårbyg til ungefoder – korn, som kommer frem netop på det strategisk rigtige tidspunkt i forhold til ynglecycklus. At vårbyg så er på vej ud af landbrugets sortiment, er blot en ny trussel for arten.

Eller tag Newtons forklaring på, hvorfor man lige efter afblomstring ser småflokke af Tornirisker i rapsten: Tornirisker kan simpelthen æde de helt fine, nyansatte frø i rapsskulperne længe inden de bliver hårde og sorte. Et foto i bogen giver det endegyldige bevis i form af en helt opspilet kro, fyldt med de fine, gule rapsfrø under den silketynede hud på en indfanget Tornirisk, hvor fotografen forsigtigt har blæst brystfjerene til side, så den opspilede kro toner frem.

Desto længere man tygger sig vej gennem Newtons univers af viden, desto mindre og mindre undres man over de voldsomme fald i bestandene af agerlandsfugle, vi har været vidne til over de sidste mange år. Tag fx hans udredning vedr. den knibtangsmanøvre, de små ukrudtsfrøædere som Sanglærke og Tornirisk er udsat for i form af både en generel nedgang i antallet af frø i overjorden som følge af overgang til pesticidbekæmpelse af ukrudt (således fra gennemsnitligt 1400 ukrudtsfrø pr. m² i 1920 til 170 i 1995) og en stadig større udbredelse af vinterafgrøder – og derfor nedpløjning af den tilbageværende frøpulje straks efter høst. Det skal sammenholdes med, at der skal være mindst 450 frø pr. m² i det allerøverste jordlag, førend der for en Sanglærke er energiøkonomi i at hoppe rundt og lede efter dem – for Tornirisker dog noget mindre, nemlig 250 frø pr. m². Og Agerhøne og Gulspruv skal helst have over 50 stk. spildkorn pr. m², førend der er økonomi i det for dem – og også spildkornet går tabt, når man pløjer tidligt for at kunne så vinterafgrøder.

Sådan kunne man blive ved med at øse af Newtons enorme viden, og for den travle læser er et godt bud at koncentrere indsatsen omkring de 'concluding remarks', forfatteren konsekvent afslutter samtlige bogens 22 kapitler med – og så de ligeledes 22 informationsmættede faktabokse. Derudover gør hhv. arts- og emneindekserne det til en leg at finde ind til lige netop det, der måtte ligge læseren mest på hjerte.

Værkets overflødhedshorn af viden bygger på såvel Newtons egen forskning som ikke mindst de 857 videnskabelige referencer, der pryder litteraturlisten – og ja, her er danske forskere som Heldbjerg og Odderskær skam også med, når det handler om hhv. Stær og Sanglærke. Det vidner om, at godt nok omhandler bogen som udgangspunkt britiske forhold, men erfaringer og forskningsresultater er hentet fra ind- og udland, og langt størstedelen af iagttagelserne og konstateringerne kan overføres i forholdet 1:1 til danske forhold.

På et væsentligt punkt adskiller dansk og britisk landbrugs-historie sig dog radikalt: Mens dansk landbrug oplevede en veritabel guldalder fra 1875 og frem med kraftig intensivering af produktionen helt op til vore dage til følge, så oplevede briterne en kraftig stagnation netop fra 1875, hvor udenlandske fødevarer – bl.a. danske, men også billig nordamerikansk hvede – udkonkurrerede det britiske landbrug, hvorfor tidligere dyrkede områder blev opgivet eller i hvert fald overgik til ekstensiv græsning. Så selv om 70 % af det britiske landskab i dag undergår landbrugsmæssig udnyttelse, så er det langtfra det hele, der er under plov. De intensivt dyrkede arealer har imidlertid i de senere årtier undergået en yderligere dramatisk intensivering i såvel Danmark som England, og her er udviklingstendenserne direkte sammenlignelige.

Farming and Birds bør være standardlæsning for enhver, der ønsker at kloges sig på effekterne for fuglelivet af det erhverv, der dominerer 60 % af Danmarks areal. Hyggelæsning er det imidlertid ikke – tværtimod – og Newton indfanger med sin spidse pen den vel nok største frustration, også danske naturbeskyttere kan skrive under på, nemlig det absurde i *at næsten det fulde budget for regerings- og NGO-verdenens naturbeskyttelsesindsats siden 1960'erne har været brugt på at prøve at forstå, moderere og afbøde effekterne af den officielle land- og skovbrugspolitik*.

Turde nogen dog snart træde i karakter og gøre det omvendte – nemlig indtænke beskyttelseshensynene i land- og skovbrugspolitikken i stedet! En væsentlig del af koden hertil ligger for så vidt angår landbrugspolitikken gemt i Newtons pragtværk, og det berører han da også selv, dels i to overordentligt højaktuelle kapitler om landbrugsstøtteordninger, dels i bogens allersidste afsnit.

Kort om forfatteren: "Ordener hænger man paa Idioter/ Stierner og Baand man kun Adelen gier/.../Dog har man Hierne/ Kan man jo gierne/Undvære Orden og Stierne." – Sådan spruttede P.A. Heiberg i 1790 i sit opgør med Enevælden. Og om Ian Newton er der kun at sige: Han besidder begge dele – både hjerne og ordener. Det sidste kun være sagt, fordi det er vigtigt at forstå, at Ian Newton ikke er en Hr. hvem-som-helst, men faktisk en højt anerkendt ornitolog og dedikeret forsker, der bærer såvel 'Order of the British Empire' som medlemskaber af både det engelske og det skotske videnskabernes selskab. Og det overgår alene forskere, som er "*eminently distinguished in their subject*".

Henrik Wejdling

Også modtaget:

Polarhåndbogen

Søren Rasmussen. En guide til natur, plante- og dyreliv i polarområderne. 225 sider, talrige fotos mv., indb. Gyldendal, 2018. ISBN 978-87-02-25265-1. Pris: kr. 249,95.

Håndbog for krydstogtrejsende i Arktis og Antarktis med gennemgang af alle almindelige arter af pattedyr og fugle samt generelt om geografi, historie, klima, økologi og turisme.